

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A

15/27

apr.

1866.

Ese in fie-care luna de trei ori adeva in 5. 15.
si 25. dupa c. v. contienendu doue cóle.

Pretulu pentru Austria

pe Apr.—Sept. 4 fl. —
pe Opt.—Jun. 6 fl. — cr.

Pentru Romania

pe Jan.—Jun. unu galbenu.

Nr.

11.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a lui Leopoldu Nr. 18.

unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

II

cursu

anualu.

ALESANDRU ROMANU.

O simtîre placuta mi-inunda a nim'a cand incepu sê scriu biografi'a acestui barbatu, pentru care — ca unu fostu discipulu aluseu, si ca unulu carele incepu activitatea mea literaria sub conducerea densului — nutrescu in peptulu meu o stima deosebita. Dar stim'a acêsta o consentiesce intregu publiculu romanu, carele numera intre favoritiu sei pe limbistulu si pe publicistulu Alesandru Romanu.

Tata-seu Ioanu a fostu ardeleanu de la Micasasa, sub nemoriatoriulu episcopu Samuilu Vulcanu a vinitu la Oradea-Mare, unde fu primitu in die-

Alesandru Romanu.

cesa si dispusu mai nainte capelanu in Vadu, apoi parocu la Ausieu in tienutulu Crisiului repede comitatulu Biharea; aici s'a nascutu Alesandru in 26 noemvre 1826. De aici mutandu-se tata-seu la paroci'a de Rogozu, vini in apropierea Beinsului, unde apoi a invetiatu sciintiele gimnasiale cu succesu eminentu. Sciintiele filosofice si juridice le-a ascultat la academi'a de Oradea-mare cu asemenea succesu. Aici infiintiandu tinerimea romana academica o societate de lectura, a datu consotilor sei prelectiuni din gramatic'a limbei romane, ce insu-si o invetiase la Beiusiu (atunci ca

studiu extraordinariu) dupa gramatic'ă ferici-
tului episcopu I. Alexi. La dorinti'ă parintilor
sei a intratu in statulu preotiescu si fu tramisu
de episcopulu Erdeli in convictulu imp. de Vie-
na, unde ascultă trei ani (1846—1848) sciin-
tiile teologice. In urmarea revolutiunei de
Viena resfirandu-se teologii, reintornă la Orade
si in an. scol. 1848/9 fu numitu profesoru la
clas'ă a trei'ă gimnasială. Intru acestu anu
fece examenulu din studiile teologice cari i
mai lipsiau din cursulu IV. Densulu fu celu
d'antăiu profesoru in Beiusiu care a propusu
invetiaturele in limb'ă romana, si chiaru sub
tempulu celu criticu alu revolutiunei unguresci,
— din asta cauza si pentru sentiemintele sale
romanesce atrase asupra-si nu numai atentiunea
ci si dusmani'ă unor magiaroni de acolo. Dupa
revolutiune in urmarea mai multor neplaceri
fu provocatu prin episcopulu: séu a se chirotoni
si a remané profesoru, (atunci nu se numiă pro-
fessori casatoriti,) séu a se casatori si apoi chiro-
tonindu-se a merge la vre o parocia. Elu ceru a
i-se mai concede de a mai poté fi neordinatu
unu anu profesoru la Beiusiu, dar acésta rogare
se respinse. Asié petrecu mai bine de unu anu
de dile la Oradea mare indemnandu si solici-
tandu pre insufletit'ă tenerime scolastica de a
recurge pentru infiintiarea catedrei de limb'ă si
literatur'ă romana, ceea ce la midilocirea epis-
copului Erdeli a si urmatu. Fiindca negotiatu-
nile in acésta privintia se lungisera mai unu
anu intregu, la recomandarea bravului canoni-
cu d. J. Pop si prin influinti'ă repausatului filo-
romanu J. Petracu, fu numitu de oficialu la
pretur'ă de Misca in comitatulu Biharei. Acésta
numire inse urmase chiaru atunci, precand as-
ceptă in tóte dilele rezultatulu numirei sale de
profesoru la catedr'ă profesorală acú infiintiata.

Domnulu Alesandru Romanu indemnatu
de dorulu de a remané in carier'ă literaria mai
potrivita chiamarii sale, multumi de postulu
capetatu si asceptă de la ministeriulu invetia-
mentului numirea sa de profesoru, ceea ce si
urmă in 29 jan. 1851. In decursulu acestui anu
(22 opt. 1851) inaintea unei comisiuni fece cu
calculu preclaru examenulu profesoralu aproba-
toriu din studiulu limbei si literaturii romane.
La staruinti'ă sa se infiintiă societatea de lec-
tura a tenerilor romani de la academi'ă si gim-
nasiulu din Oradea-mare si prosperă fôrte fru-
mosu sub conducerea sa, desceptanda sentiemin-
tele cele amortite a le tenerilor romani ce acur-
geau din tóte partile la scolele de acolo. In
optomvre an. 1853, cu concesiune ministerială
merse la universitatea de Viena, spre a face

cursulu meritu pentru profesorii gimnasiali,
dupa finirea acestui cursu de trei ani si mai
nainte de a face esamenele de profesoru, prin
inaintarea la canonicatu a repausatului T. Aronu,
devenindu vacantu oficiulu de translatoru ro-
manu la Consiliulu Locutienintiei regesci de
Buda, la provocarea numitului repausatu in
Domnulu recourse pentru acestu postu, la care
si fu numitu in 25 aprile 1857. La an. 1861
vini in disponibilitate, dar totu in acelu anu fu
chiamatu a face serviciu de concipistu la Con-
siliulu restauratu.

In acésta epoca de constitutiualismu rein-
viatu, dlu Alesandru Romanu vedindu necesi-
tatea unui organu de publicitate pentru romanii
din Ungaria si vrendu a vedé realizatu unu
doru alu seu, se puse in coréspundintia cu dlu
Sigismundu Popu, numitu atunci Capitanu supr.
alu districtului cetătii de Piétra, rogandu-lu
si indemnandu-lu a infiintiă unu diariu poli-
ticu romanescu. Dlu Sigismundu Popu avendu
insu-si acésta dorintia, esoperă concesiunea si in
juliu 1861 aparú „Concordia“ invescuta tota in
vestminte strabune. chiamandu si pre sororile
sale a se invesce asemenea. Ele urmara in si tar-
dioru. La diariulu nou de redactoru eră sub-
scrisu dlu Sig. Popu, dar in realitate lu-condu-
cea din inceputu dlu A. Romanu; in acestu
diariu a scrisu densulu nenumarati articoli,
modesti'a-i inse neci odata nu-lu lasă a-si sub-
scrie numele, éra la unii subscriă numai pseu-
donimulu: „Catone Censoriulu.“ La conducerea
unui diariu se recere unu tactu fôrte finu, o
asié numita rutina ce numai prin pracsă mai
indelungata se poté castigá; sunt barbati cu
capacitatea cea mai frumósă, cari producu opu-
rile cele mai eminente, inse totusi n'ar fi in stare
a conduce atare diariu; redactorulu chiar atatu
de tare trebuie sê grigésca de acea, ca ce sê
publice, ca si de acea, ca ce sê nu publice!
Acesté insusiri le gasimu pe deplinu in Ales.
Romanu, si eu carele, avui onóre a lucră unu
tempu mai indelungatu langa acestu barbatu la
diariulu atinsu — o spunu verde, câ in dia-
ristic'ă nóstra din Austria numai pre unulu mai
sciu, carele sê cunósca intr'atata poterea cuvint-
telor, ca barbatulu despre care vorbimu acuma.

Dar neci nu e mirare! Studiulu limbei si
literaturii romane i-a fostu totdeauna cea mai
placuta petrecere; inca in primele sale teneretie
si de-atunce nencetatu scrutédia in pré avutele
comori ale limbei romane. Si daca avemu cauza
a fi maniosi pre densulu, apoi caus'ă maniei
nóstre numai acea poté fi, câ n'a datu inca la
lumina o gramatica. Cunoscandu-i capacitatea

si studiulu emininte, ce lu-inaltia între cei mai renumiti limbisti romani, amu primí de la densulu in privinti'a asta unu opu forte pretiosu.

Dupa caderea constitutionalismului urmã provisoriuulu cu rigorós'a-i lege de presa si cu nenumeratele-i procese de presa. Diuariulu „Concordia“ avù doue procese de presa, dintre cari in alu doile redactorulu fu judecatu la inchisóre si la solvirea a 150 fl. La 20 dec. 1862 dlu A. Romanu fu numitu profesoru publicu extraordinariu alu limbei si literaturii romane la universitatea reg. de Pesta. In ianuariu 1863. primí redactiunea nominala a diuariulu alu caruia conducatoriu fusese si mai nainte. In 28 noemvre 1863 se casatori cu fic'a dlui Sigismundu Popu, Ida, dar acésta uniune ferita, dorere! tienù scurtu tempu, cá-ci mórtea cruda i rapí soci'a-i multu amata, in etate abiá de 19 ani, la 5 iuniu 1865.

La 24 martiu a. e. cerculu de alegere Ceica, in contra tuturor intrigelor tiesute, lüonorã cu incredea sa si fu achiamatu unanimu de representante pentru diet'a presinte, unde negresitu lu-vomu vedé totdeauna între aperatorii nationalitãtii nóstre. Activitatea-i publicistica ni garantédia acésta!

Cantece de amoru.

VII.

Scris'am carte mandrei mele,
Cã me usucu, moru de gele,
Cã sum vescedu de suspine,
Sê se 'ndure dar de mine!

Si scrisórea mitutica
O legai de-o porumbica;
Porumbica mititea
Sbori la mandruli'ta mea!

Te cobóra 'n medi de nópte,
Cand visédia cu dulci siópte;
Spune-i câ esti dorulu meu,
Ce me arde totmereu.

Unu doru mare ce me face,
Ca sê n'am repausu, pace,
Unu doru mare ce casiuna,
Ca sê n'am o óra buna.

Cand resare mandrulu sóre,
Mintea-mi la ea stã sê sbóre;
Cand lucesce lun'a santa,
Eu o chiãmu cu siópta blanda.

Porumbica mitutica,
Róga-te de-a ta amica,
Sê te lase 'n cas'a sa,
Pe sinu a te leganá!

Si decumva te-a lasatu,
Si pe sinu te-ai desfetatu:
Sbóra iute ér la mine,
Sê traiescu odata bine!

Ér decumva dóra, dóra,
Nu te-'a lasá 'n chilióra:
Porumbica mititea
Nu rentorce 'n tiér'a mea.

M'oiu rogá de Domnulu Tata,
Sê me faca frundia 'ndata;
Apoi tótna voiu mai cere,
Cand frundiuti'a pere, pere.

VIII.

Sosi, sosi odata
Epistol'a oftata
De la mandruti'a mea!
O! dieule pré mare
De-asiu sei cu 'ncredintiare:
Ce este scrisu in ea?!

Ce santa pietate
In anim'a-mi strabate
Privind'o esaltatu;
Si fruntea mea-e palita,
Ér anim'a-mi palpita
Mai iute si 'nfocatu.

Cu mani tremuratóre
O tînu ca pe o flóre
Ce 'n dragalasiu-i sinu
Contîne miere dulce,
Ce 'n fericiri conduce,
Séu crancenulu veninu.

N'am lînisce si pace,
Me temu a o desface, —
Curagiu nu me lipsí!
Si frangu scrisórea mica,
Dar tremuru totu de frica,
Si 'ncepu a o cetí.

O! anima incéta,
Si nu te frange 'ndata,
Ascépta sê cetescu!
Epistol'a contîne:
„Iosife eu pre tine
Din sufletu te iubescu!“

ORFANII.

(Novela istorica, din timpii abia trecuti.)

I.

Erá catra Rosalii in anulu 1848. Tota tier'a erá in miscare, ceea ce voru fi sciindu multi dintre cetitorii nostri.

Locuitorii romani ai satului N. din marginea comitatului Satumare, de catra Chioru, fura cuprinsi intr'o sera de o ingrigire si frica neindatinata. O compania d'in óstea revolutiunaria, ce erá statiunata in satulu vecinu, se pregatea a intrá in ser'a acést'a in satulu numitu, spre a face pe demanetia captivi o multíme din locuitorii fruntasi ai acestui satu, care erá notátu, cá si-a aretatu in fapta credinti'a catra guvernulu imperatescu.

Pe la 8. ore ser'a se batura clopotele intr'o dunga, si toti barbatii, carii erau in stare a prinde arme, se pusera pe picioru, si esíra spre intempinarea inamicului, inarmati cu furce de feru, cu securi cu cose si a.

In acestu sgomotu generalu in totu satulu numai la cas'a lui Vártocu erá linisce. Betranulu Vártocu, incungiuratu de fiii sei Ilie, Gavriila si Gafitia, se luptá pe patulu mortei cu dorerile de agonia. Densulu fusese celu mai invinuitu, ca datatoriu de tonu in satu, si ostasii aveau indrumare a prinde mai antáiu pre Vártocu. Elu sciea acést'a, dar' nu avea frica pentru viati'a sa, cá-ci sentiea, cum-cá totu nu va ajunge diu'a urmatoria, — erá inse ingrigitu pentru fiii sei, pre cari i-vedea cá remanu orfani — in man'a sortei, espusi pote, pentru vin'a(?) lui, furiei revolutiunariloru.

— Ilie, fetulu meu, díse betranulu moribundu cátra fiulu seu celu mai mare, sentiescu, cá or'a mortei mele e aproape, si voi veti remané orfani. Tu esci mai mare si mai cu minte, deci grigi de Gavriila si de Gafitia. De veti scapá in pace d'in revolutiune, impartiti tote ce vi lasu, fratiesce, si apoi ve asiediati fia care, precumu ve va indreptá Ddieu si ómenii cei buní!

Aceste fura ultimele vorbe ale betranului.

Respunsulu lui Ilie se inneeá in suspine, numai cu elatinarea capului potú face apromisiune, cá va impliní ultim'a dorintia a parintelui seu. Gavriila si Gafitia nu mai puteau de plansu.

Bunulu betranu peste o ora incetá de a vietuí. Fiii lui remasera orfani: Ilie de 20, Gavriila de 18, si Gafitia de 15. ani. Maic'a loru morise cu cáti-va ani mai nainte. Inse toti orfanii au unu parinte bunu, pre Tatalu Celu de

susu. Pre acestu pré bunu parinte fusesera ei invetiati din copilaria a-lu iubi mai pre susu de tote si a se increde Lui; éra Ddieu pre cei ce se incredu Lui, nu ii lasa. —

Dupa media-nopte satenii, cari esísera spre intempinarea inamicului, se re'tornara la locuintiele sale. Inamiculu nu a venit, pentru cá fiind in satulu acest'a de vr'o septemana in tota diu'a câte unu mortu, se facuse fama, cá aru fi ciuma, si revolutiunarii nu avura curagiu a intrá in ciuma.

In alta diua unu comisariu si comandantele companiei revolutiunarie citara in satulu vecinu pre judele comunalu cu toti invinuitii, cari erau insemnati pe o lista.

Mai antáiu fu poftitu Vártocu. Judele spuse, cá de asta nópte e mortu.

— Are feciori? intrebá comisariulu.

— Are doi feciori si o feta, respunse judele.

— Sê vina dara acei-a!

Judele nu avú in catráu, i-cautá sê implinesca ordinatiunea. —

Neci unulu dintre cei citati nu mai re'torná in satu. Cei apti fura inrolati in ostea revolutiunaria, éra ceialalti impartíra sortea multoru altor'a, carii fusesera prinsii pentru credinti'a catra guvernulu imperatescu. —

Peste câte-va dile ostea revolutiunaria concentrandu-se in numeru mai mare trecú Some-siulu in Chioru si dupa o mica resistintia la Sacalasieni, innaintá predandu si aprindiendu in Transilvania pana cátra Desiu.

II.

La dóue lune dupa cele narate locuitorii din G. unu satu romanescu in comitatulu Salnicului interioru — in Transilvania —, ca sê nu fia espusi crudelitátiloru, a câroru fama ajunsese destulu de tempuriu si la ei, luara totu ce avura mai pretiuitu vestminte, bucate, vite si se retrasera la paduri si la munti ori la satele mai indepartate. Astfeliu pe candu a ajunsu ostimea magiara in G. nu a aflu in totu satulu neci unu sufletu de omu, afara de ospetariulu evreu, care resiedea in mediuloculu satului, si câruia i-erá totu un'a, ori cu cine va tiené, numai sê aiba castigu; de acea punendu innainte pe ospetari'a sa tricolorulu magiaru, remase pe locu fara frica.

Ostimea aflá cu cale a se incortelá de o camu data ací.

Cátu-ce se incortelara ostasii, fia care dupa placulu seu in casele desierte, se adunara multíme de ei la ospetaria si se pusera la beute.

Intr'unu coltiu la o mesa retrasa siedea unu ostasiu singuru singurelu cu unu patrariu de cupa de vinu innaintea sa. Acesta erá unu voinicu naltu, tēneru, judecandu dupa fatia, se potea díce numai june. Siediendu elu acoie ta-

unu calugaru desperatu? Pote ti-pute innainte fumulu pulberelui de pusca si ti s'a coboritu curagiulu in tureci? Hei copilandre! cu astufeliu de curagiu nu se liberedia patri'a! Incai de ai bé, câ dora ti-ai mai capetá curagiu.

O crescina turca in Silistria (Vedi pag. 128.)

cutu si adâncitu in cugete, de odata se apropiá catra elu unu altu ostasiu mustecosu, duru, si punendu-si man'a pe umerulu lui lu-scuturá de umeru si-lu agrá duru:

— Dar' tu ce siedi ací retrasu si mutu, ca

— Nu voiu sē-mi ieu curagiu neci dela tine, frate, si neci dela beutura, respunse ostasiulu tacutu. Vedi-ti de treb'a ta, si-mi dá buna pace. — (Va urmá.)

Georgiu Marchisiu.

Despre artele frumoase in genere si deosebi despre musica fatia cu poesi'a.

(S'a cetitu in alu II. concertu alu societ. rom. de lect. din Lugosiu in 15/27. Mart. 1866.)

Sub artele frumoase intielegemu mai vertosu sculptur'a, si pictur'a de o parte, ér architectur'a, music'a si poesi'a de alt'a. Cele d'antái si-tragu originea, si materialulu nemidilocitu din natura, ér acéste din urma sunt spresiunea nemidilocita a internului. Cu tóte cá cuprinsulu si contienutulu tuturor artelor este comunu, si totu acél'a adeca: spiritulu si sufletulu omului si cá la tóte este pusu asiedimentulu de la natura: inse la architectura, musica si poesia materialulu, mecarca basatu pe legile naturei, este numai resultatulu artificiosu, cascigatu prin midilocirea sciintiei. Dreptu, aceea vedemu artele aceste in desvoltarea lor istorica cu multu mai tardíu, si adeca numai atunci ajunse la maturitate, dupe ce sciintiei-i-a succesu a defige, si staverí legile despre intrebuintiarea materialulu. Care impregiurare dá mai alesu musiciei in afinitate mai de aprópe cu architectur'a si poesi'a unu caracteru cu totulu abstrasu. —

Cu privire speciala la musica, vedemu: cá intre prim'a ei aparintia ca musica naturala, si intre music'a artificiósá stá sciinti'a, langa acést'a vine mai de aprópe acustic'a, apoi inventiaturele despre armonia, melodia si ritmu, ca membrele intremidilocitóre. Sciinti'a are de objetu producerea speciala si formarea tonului legilor amesuratu, ér disciplinele cele lalte invétia tonurile asia cascigate a le intrebuintiá artificiosu. Music'a in intielesulu mai latu este intre artele frumoase cea mai vechia. Music'a, mai vertosu vocala si incatuvá intrumentala, a fostu cunoscuta la popórele cele mai vechi, si anume la evrei, greci si romani.

Stramosii nostri au cultivatu si perfectionatu deosebi music'a — campéstra (de tabera.) — Dar perderea cea mai mare a fostu pentru artea acést'a frumoása, cá ei lasau numai sclavilor lor a se deprinde cu ea. Sub tempii imperatilor d'antái facandu-se objetu de lussu intr'asiá mare mesura s'a latitu, cátu dupa mórtea lui Nerone d'odata s'au dimisionatu din curtea imperatésca cincii sute de cantareti si musicanti.

Inse music'a moderna, inventiunea popórelor apusene este resultatulu secliloru crescinesci, mandri'a si orgoliulu lor: cá-ci pana ce grecii si romanii in sciintie, si mai ca in tóte artele ni-au fostu legislatorii, artea tonului s'au

desvoltatu deplinu la posteritate. Si abiá la seculu 15. s'a inceputu music'a invetiá ca sciintia, si anume in Itali'a, Spani'a si Franci'a. Ea, ca si tóte artele in aparinti'a prima a inceputu viéti'a ei in porticele bisericeii, folosindu-se la servitiulu divin. Acést'a a fostu periodulu stilului sublimu, representatu in Itali'a, prin Palestin'a pana la XVI. secolu; care sub tempulu reformatiunei stracurandu-se in Germani'a s'a continuatu pana in XVIII. secolu, si a culminatu sub Bach si Händel.

Dar si artea in unele privintie e faciarnica, ipocrita; ea amagise biseric'a atunci, candu acést'a credea, cá va remané cu statornicie in eschisivulu ei servitiu; — cá-ci esíndu din biserica a intratu in lume ca sê deie spresiune bucuriei, si dorerei lumesci a ómeniloru. Si numai decátu italianii au inceputu prin opere a desvoltá music'a lumésca, cari conformu temperamentulu italianu au cultivatu eschisivu elementulu curatu liricu, — prin care impregiurare music'a italiana a devenitu pré sentimentalá. Germanii continuandu mai departe desvoltarea elementulu acestui'a, lu-au perfectionatu sub Gluck, si Mozartu. Ear in Franci'a music'a lumésca s'a desvoltatu si cultivatu numai prin italieni si germani imigrati si franciti. — Si adi vedemu in Itali'a representatu principulu sensualu si melodicu; in Germani'a in dreptiunea spiritualistica armoni'a — melancolica, ér in Franci'a principulu dramaticu.

Mozart impreunandu tóte trele stile laolalta prin compusetiunile sale universale a adusu music'a vocala la punctulu de culminatiune pe terenulu lumescu si teatralu. Dupa mórtea lui, stilele impreunate desfacandu-se s'au reintorsu in senulu natiunelor respective, unde pana in diu'a de facia totu elementulu se cultivéza separatu dupa geniulu si caracterulu popriu natiunalu. Totu odata in opusetiune cu total'a artea musicala pana aci candu numai music'a vocala singura avea valoare, a inviatu de sine music'a intrumentala, music'a moderna; carea apoi prin nemoritoriulu Beethoven s'a adusu la perfectiunea cea mai inalta.

D'in premisele aceste aflamu cá music'a artificiósá esiste numai la anumitele trei natiuni, —

Noi romanii afara de cantecele nóstre doióse — melodióse, cari compunu materialulu celu mai pretíosu a musiciei nationale, si music'a de dantiu, music'a in intielesulu artificiosu inca nu avem; jace inse materialulu gramaditu, si ascépta nascerea, si venirea unu romanu genialu, care amesuratu geniului, caracterului

ei temperamentului naționalu sê deie avantu muziceii romane. Pentru aceea sê inbraciosiâmu si noi artea acést'a frumósa, si sê o cultivamu in estensiunea cea mai mare, preparandu prin acést'a terenulu, sê facemu posibilu, si sê acceleramu venirea eroului muziceii romane; si intr'adeveru, daca Mozartu si Beethoven n'aru fi avutu parinti versati in artea musicala, ei neci câ aveau ocaziune de a se cualificá, si asiá talentele lor emininte, ca si alte nenumerate s'aru fi ingropatu spre daun'a nereparabila a artei aceste frumóse, si scaderea culturai omenesci. —

Cine nu cunósce si n'a sentítu puterea magica, farmecátore care music'a esercitêsa a supra animei, spiritului — si sufletului omului?! câte modulatiuni si varietâti in sentieminte, si câte stramutâri produce ea asupra totalitâti omului! O aria melancolica, o melodia doioasa stórce riuri de lacrimi, si moie dorerea animei pline de suferintia, ce altu cum stâ sê se franga.

Music'a corala, oratoriala descépta evlavi'a, escitêsa in noi amorulu celu mai curatu catra a totu potintele Creatoru, si ne inaltia anemele, si cugetâriile pana in regiunile ceresci. Operele clasice, italiene ne incanta, potentiêza, si cultivêza in noi sentiulu frumosu. Music'a militara, insufla luptatoriloru curagiu, taria de anima si indemna la virtute si valorositate. Music'a de concertu cultivêza anim'a, nobilitêza gustulu, invita la concurentia, si provóca la rivalitate nobila. Êr' music'a coreala, de dantiu, escita voia, ne face sê uitâmu tóte grigele, si necasurile, si ne strapune in regiunile bucuriei si a placerilor.

Facandu acum o asemenare intre artea tonului, si artea poesiei aflâmu: câ poesi'a este intre artele frumóse cea mai profunda si cea mai avuta, ea si-are limb'a de midiloculu propunerei. Limb'a fiindu unu productu curatu internu alu spiritului omenescu, lucra asemene ca si tonulu nu nemediatu pentru sensulu esternu alu ochiului, ci numai pentru sensulu internu, si pentru presentatiune; inse ea nu remane inundata si sbeuta in acést'a intrinsecitate, ci se aventa la cuvinte si prin aceste la contemplatiuni, si apoi la idei determinate, si strensu detiermurite. Fiindu asia dar' poesi'a o depingere, o intiparire a animei interne, si a sentiului vitalu, ea si-are de terenu specialu plasticitatea internului omenescu. adeea: caracteristic'a.

Poesi'a chiaru ca si music'a modulêza sentiemintele animei, si asemene esercitêza puterea

magica, farmecatoria asupr'a spiritului, si sufletului omului.

Noi romanii, lauda Domnului! in artea poesiei amu ajunsu la punctulu de culminatiune, si potemu tiené concurentia modesta cu natiunile Europei, cele mai avantate in cultura. „Destépta-te romane,“ alu laureatului si nemoritoriului poetu A. Muresianu este unu capu d' opera, unu productu sublimu, perfectu clasicu unu non plus ultra alu spiritului omenescu. Êr' opurile clasice alui. Gr. Alesandrescu, Bolintineanu, Alesandri, Sionu, Vacaresciloru si a mai multor sunt pré cunoscute, si partea lor mai mare deja traduse in limbile culte a natiunelor europene. — si asiá dar' in privinti'a artei aceste potemu fi mandri.

Filipu Pascu.

Art'a iubirei.

II.

Am intreruptu meditatiunile mele asupra acestui objectu atâtu de delicatu, pentru ca sê ni consultâmu animimele, deórece anim'a trebuie ca sê ni fie conducátore in desvalirea misterii in care e invalita esenti a amórei.

Sê ni consultâmu dara anemele, pentru ca vorbindu despre amóre fara a consultá anim'a, am comite o eróre, o nedreptate chiaru, câ-ci ne-am abate dela scopulu nostru de a aflá si a aretá calea fericirei si in acésta orbecare abunaséma si cu totu dreptulu ar poté strigá anemele câ ne-am pronuntiatu: despre densele, fara densele! — Da, câ-ci animelor inca nu se póte negá dreptulu de a protestá prin cunoscutulu: „despre noi, fara noi!“

Dreptulu animei inse precum in trecutu asia si in presinte lu vedemu atacatu prin o putere tirana, carea folosindu-se de slabitiunile bieteii anime o stapanesce cu taria, o maltratêza fara crutiare, si daca i si dá câte-odata órecare libertate, acésta o face numai ca biét'a sclava dedata cu intunereculu sclaviei mai tare sê-si pérda vederea si s'o nimicêsa dóra pentru totudéuna. — Acésta putere tirana e — *mintea*. acésta domnitóre suverana, carea dupa liber'a sa voia condusa de capricie si ambitiune aristocratica, dispune cu viét'i'a, esistinti'a, averea si fericirea fiintiei omenesci.

Dar firesce câ acésta acuila superba, naltiatu pana la ceriuri, pré adeseori din culminea gloriei sale cu aripe frante cade in abisulu desperatiunei, unde indesiertu va asceptá sê auda vre-o vóce de mangaiere, — indesiertu va strigá

dupa mana de ajutoriu, cá-ci angerulu mantui-toriu — anim'a despretiuita si impresorata de gheatatiele si intunereculu sclaviei nu o va audí din inchisóre, séu daca i va si audí gemetulu desperatoriu, biét'a selava nu-i va poté fi in ajutoriu deórece e asuprita de catene, de fierele selaviei.

Atunci apoi se descépta, atunci vede crudulu tiranu cá ar fi fostu bine sé nu fi taiétu aripele animei, sé nu o fi asupritu, sé n'o fi persecuatu ci chiaru din contra, sé o fi ajutatu ca sé se desvólte, sé se intarésca, pentru ca in tempu de lipsa si necasu sé-i pota fi intr' ajutoriu, in locu sé o apese, sé o fi aredicatu la sine Mintea inse mai totudéuna dispretiuieste acésta fintia plapanda. Numai arareori se intempla o fericitóre contielegere intre minte si anima, acést'a de comunu e persecuata si batjocorita ca frumós'a fêta din poveste carea pana candu sororile sale de imbuibate ce sunt nu mai sciu cum sé alega in vestmintele de matasa infrumsetiate cu auru si margaritare, ea biét'a si-invaluaie corpulu in sdrentie dure, si pana candu acele se satura de mancarile cele mai delicate, mai gustuóse si mai fine, serman'a fêta asuprita de parinti si de sorori se nutresce cu pane négra udata cu lacrimelle sale . . .

Am trecutú dara in labirintulu povestilor?!

Nu cugetati inse, frumóselor cetitóre cá aceste ce vi spuseiu ar fi numai poveste, cá-ci chiaru si in poveste este multu adevéru, ma daca nu totudéuna, adeseori povestile sunt bazate pre adevéru!

Mi aducu a minte cá bunic'a mea adeseori mi dícea cá povestile si fabulele nu sunt numai nisce scornituri ale fantasiei, ci sunt naratiuni adevérate! — Acuma vedu cá ea a avutu drep-tu cuventu a-mi díce acésta.

Sé ni consultámu animele! Au dóra nu este asemenare intre sórtea deplorabile a fetitiei asuprite din poveste cu starea demna de compatimitu a animei lasata voiei absolute a mintii?!

Intrebati-ve anim'a, si abunaséma multe dintre dvóstre veti observá cá anim'a si-va aredicá graiulu de lamentatiune, de tenguire, dicandu cá ea a fostu uitata de toti, cá ea n'a gustatu fericirea iubirei adevérate, acestu dreptu eschisivu alu animei, ea a fostu totu eschisa din dreptulu seu, ea a trebuitu sé vegetedie din mila si pomana, din sfarimaturile cadiute de pe més'a bogata a mintii si. a. — Si intr' adevéru nu vedemu óre in tóte dílele cá pana candu mamele si educatorii fiintielor fragede se ingri-

gescu de desvoltagea, de poleirea si infrumsetiarea mintii, de biét'a anima se uita toti. Cui i va si vení in minte ca pe langa inpartesírea cunoscintielor folosítóre prin cari se infrumsetiédia mintea inbuibata, totu de odata sé plantedie si in anima câteva fire din plant'a nobila a moralitatii, ale careia fructe sunt virtutile fericítóre; cui i mai vine in minte cá e de lipsa ca sé aprinda foculu eternu alu iubirei, carea impresóra radiele sale datatóre de viétia asupra a totu ce e santu, maiestosu si nobilu?

Putieni, dorere fórté putieni si-mai aducu a minte cá anim'a inca debuie desvoltageata, poleita si indreptata pana cand si densa s'ar poté emancipá de sub tutel'a mascerei. Apoi nu e mirare daca in urmarea acestora biét'a anima condusa póte chiaru si de dorulu celu mai nobilu, de dorinti'a de a iubi, de a fericí si a se fericí, ratecesce orbecandu pe cái periculóse, conducatóre la prapasti'a nefericirei, pe candu serman'a ar fi doritu sé ajunga in limanulu fericirei?

Vedeti dar frumóselor cetitóre cátu de tare ratecescu acei ce voiescu a dispune si a decide despre fericirea vietiei, fara a cere svatu dela oracolulu celu mai intieptu in privinti'a acésta, fara a consultá — anima!

Si noi sé nu mergemu mai departe, sé ne oprimu aci spre a ni consultá animele, — pan' la revedere!

Julianu Grozescu.

O crescina turca din Silistria.

(Vedi ilustratiunea de pe pagin'a 125.)

Pornindu dela Turnulu Severinu catra Braila pe malulu de drept'a alu Dunarei nimerimu Silistria, resiedinti'a lui pasia care stepanesce peste tienutulu Silistriei. Fortaretí'a Silistriei e unu puntu strategicu fórté insemnatu; rusii mai alesu totu cu óre cari fiori si-aducu a minte de acestu locu, unde de unu tempu indelungatu adeseori fusera urítu batuti. Inca la anulu 971 d. Cr. s'au ivitu aci rusii sub comand'a lui Svetoslavu, de unde inse putieni au mai re'ntornatu in patri'a lor. Si de-atunci pana la an. 1854, candu aci au peritu la vre-o 24,000 de rusi, totu cu nenorocire au fostu siliti ca sé parasésca Silistria. — Numerulu locuitorilor se urca pana la 20—25000.

Ilustratiunea nóstra reprezenta o crescina turca din acestu orasiu; densa curiósa ca tóte femeiele din lume a esítu afara in portitia, abunaséma sé véda vre-o scena interesanta de pe strada; póte chiaru va fi sositu o multíme de straini din *Europa*, cá-ci dupa opiniunea celor din resaritu Europa se incepe dela granitiele

Transilvaniei, séu dóra va fi nimeritu chiaru vre-unu tieganu cu unu ursu, alu caruia jocu fara indoiala e atátu de frumosu, câ aru fi o dauna mare daca frumós'a nevésta nu ar esí sê véda, acésta placere trecuta cu vederea ar necasí-o peste mesura; acum ori si de ce, dar destulu câ o vedemu in portitia si abunaséma vede ceva interesantu, deórece pe fati'a ei si ale copiilor mai alesu vedemu depinsa o curiositate neindatinata.

Frumós'a nevésta pe capu-i frumosu si expresivu are unu fezu incinsu de o naframa subtíre si cositiele-i frumóse impletite cu gracia. La gátu firesce trebuie sê aiba salba de bani de auru si argintu; peptu-i deschisu lasa ca sê i-se véda camesi'a fina si curata ca néu'a; bitusi'a-i vergata e cu maneci strimte si tali'a-i frumósa e incinsa cu unu bréu rosu; mai departe in locu de rochia are nadragi de colóre violeta deschisa, ér picio-rutiele-i sprintene odihnescu pe sandale de lemnu. Copiii cei mai mari fugu la densa si se prindu de vest-mentulu ei, pana candu celu mai micu din contra negenatu s'a pusu bietulu pe pamentu, ca sê-i tignésca mai bine petrecerea careia asemené abunaséma n'a mai vediutu inca.

Intr' adevéru o compusetiune naturala, espre-siva, ce face onóre pictorului istetiu!

Orbu si vediendu.

Novela de Eduardu Bulver.

(Urmare.)

Totu in acelu tempu intinse o punga cu bani parintelui Lucillei, betranulu refusá cu blandetia primirea baniloru. De astadata a fostu fericire pentru densulu câ erá orbu, câ-ci celu putienu n'a vediutu rosiéti'a disgustului, ce se aretá pe faci'a betranului cu scen'a baniloru.

Junele a remasu pana ce a venit mediculu si a intreprinsu operarea, si numai atunce s'a departatu, canda i fú promisú din partea mamei Lucillei, câ vá capetá insciintiare in venitóroa demanétia despre starea morbosei.

Mai nainte si-propuse a incepe éra caletori'a sa mai departe, inse evenimentele din acesta dí lu inpedecá in executarea propusului si asie si-amená pornirea de pe o dí pe alta, pana candu Lucilla insotíta de mam'a-sa, documentandu reinsanetosiarea, i facura vediuta.

Nu se pote denegá, câ la unele persóne, cari pana atunce nu s'au vediutu nici odata, nici s'au audítu, la prim'a convenire — intr'unu modu straordinariu, din o simpatia nesplicavera si óre-si cumu secreta — se nasce amorulu propriu, si o despartire de atari animi ce dela natura simpatiséza si semtu o inclinatiune reciproca, séu e cu nepotintia, séu trage dupa sine o nefericire insemnata.

Far' de a esaminá mai indelungatu motivele acestoru fapte si urmarile lor, ne vomu întórce la pusetiuea cea trista si delasata a necunoscutului pre care lu vomu numí: Saint Amand.

Obscuritatea, ce-lu incugiurá ce trebuiá sê suferé, nu potea indepartá in spiritulu seu idealulu frumsetiei, ce i-se ivi in fantasia; — má singuretatea cea ne'nterupta si afara de ocupatiune se silea a indulcí prin visurile oreloru sale singuratece anim'a cea dorítóre de simpatie si inchinatiune, pre cumu si poterea imaginatiunei esaltate.

Elu avea dreptu candu dícea: câ frumséti'a nu-mai dupa sunetulu vócei se pote stinge, deórece in tóta viéti'a lui n'a audítu o melodia mai dulce si plina de spresiuni de câtu eschiamatiunea: „Fie Domnulu binecuventatu, DTa esci mantuitu!“ ce o respicá in acelu momentu, candu patimiá atátu de crancenu.

Acea vóce suná ne'nteruptu in sufletulu seu si elu se relasá simtiaminteloru celoru fragede si nedeterminate, si inca necunoscute densului.

Ce se atinge inse de Lucilla, din or'a acelui casu sinistru, care i dadea materia de ajunsu de cugetatu pentru ea crescea interesarea pentru Eugeniu de Saint Amand cu atátu mai tare, cu câtu tóte acele, dela acela deveniá, care erá pentru tóta vieti'a lui despartítu de lume si bucuriile ei, la o solitudine lunga si obscuritate eterna.

In femeia jace ne'nvins'a aplecare a sacrificarii. Nime nu póte negá acésta insusíre, câ-ci ele-su provedinti'a bolnaviloru, mangaitórea betraniloru si angeru padítoriu pynciloru.

Aceste insusíri si simtieminte, cari la Lucilla dupa natur'a ei se poteau numí de caracteristice, i incatená anim'a cea nobila si compatimanda de sórtea nefericitului caletoriu.

De-si Lucill'a erá daruita cu simtieminte si inclinatiuni pré de ajunsu, totu-si nu erá libera de unu anumitu orgoliu, ce simtiá dorerosu, adeca: câtu de multu i lipsesce din frumsetia.

Dupa-ce cunoscea instinctivu profund'a si serios'a violentia, cu care erá in stare sê iubésca, afirmá cu tóta increderea câ e cu nepotintia a fi totu asié iubita.

Acestu strainu, pe care-lu considerá ea mai presusu de totu ce a vediutu ea pana a cumu, i vorbiá cu acea vóce adorabila, acareia sunetu i pronuciá mai multu de câtu cuvintele amiratiunei.

Pentru densulu Lucilla erá frumósa, elu observá lumin'a spiritului ei, ér' umbr'a si defectele depe faci'a ei nu le potea vedé.

Pe langa tóte aceste Lucillei nu-i lipsea din gracii personali; pasii cei usiori, statur'a cea drépta si subtila respirá incantamentulu junetiei si surisulu ei erá asié delicatu, si de o spresiune atátu de placuta si fina câtu nu numai unu orbu, dar si altora inca li potea serví de frumosa. In prunci'a s'a se aretá a fi frumósa inse ver-

satulu, acelu morbu teribile — o desfigură fara de cruciare. Tóta nefericirea si-are si binele seu propriu, recunoscinti'a neperfectiunei sale i imblandî caracterulu — fara de a-lu face amaru — si spiritulu ei lu conduse spre modestia si umilintia.

Intr'o dî siedea Saint Amand in chili'a dómnei de Weber — mam'a Lucillei — ; la picioarele lui jacea canele ce-lu reaflá. Elu se pareá a fi rapitu de a plesitate visibila din carea dupa o pauza lunga smulganduse abia numai de câtu camu nesiguru se adresá catra dómn'a de Weber :

„Amata domna, mi-am pusu in cugetu sê mai remanu cat'va tempu in Mecheln — atmosfer'a inca mi favoréza pentru recreatiune — si eu iubescu singuretatea ce domnesce aci; dar in ospetarie in, mediloculu de necunoscuti — me aflu reu dispusu. Io am cugetatu ca sê-mi potu capetá o familia, carea sê me primésca si povédia cu cele necesarie pe câteva septemani . . . de altmintrea cu putienu me indestulescu.“

„In Mecheln s'ar aflá multi cari si-ar tiené de o rara norocire a poté primí unu óspe ca D-Ta.“

„Voiti a me primí dvostre“? intrebá Saint Amand repede, pentru-câ cas'a dvostre a fostu la carea cugetam.“ —

„La cas'a nostra?“ respunse dómn'a de Weber cu mirare. „Domuule ni faci pré multa onóre, inse noi n'avemu pici barem o chilia, care sê póta fi cuvenita dtale.“ —

„Si ce deschilinire potu io face intre una si alta chilia? Pentru mine aceea e cea mai buna in care vócea omenésca si-are sunetulu celu mai amicabilu.“ —

Invoirea pentru cortelu si cele necesarie se facú si Saint Amand se si mutá in chili'a pusa dispusetiuniloru sale.

Saint Amand iubea cu pasiune music'a si pe langa versulu seu celu sonor mai posiedea si ceva talentu de cantu. Lucilla si-tienea de o adeverata fericire a poté dormitá in sant'a tacere dupa sunetulu vócei lui, careia asemene inca in Mecheln pana atuncia nu se mai audí. Ea erá fericita a poté contemplá fati'a lui cea trista, carea din candu in candu sub decursulu versuirei devenea mai viala mai voiósa si ridienda; in fine se simtiá ferice, candu si-audiá numele „Lucilla“ pronunsiatu de acea vóce ce suná mai dulce de câtu music'a.

Lucilla inaltia pia multiamita catra acela, care i darú animei sale nepretensive acea bucuria neasceptata, de a poté grigí celu putienu d'unu nefericitu.

Parintii lui Saint Amand erau franci, locuinti'a li erá in departamentulu dela Amiens, unde posiedeau multa avere reala, care apoi o mosteni elu cu doi ani inainte de naratiunea nóstra.

Elu si-a perdutu vederea ochiloru in etate de trei ani. —

„Eu nu sciu“ — dîse elu Lucillei comunicandu-i detaiuri d'in viétia — nu sciu cumu e pamentulu, ce-

ru lu si valcelele ale caroru murmurulu celu putienu lu audiu, mi aducu a minte inca numai de unu chaosu de coloru lucióse, de unu simtiamentu viu si adeveratu alu bucuriei si órecumu de o musica visibila. In anii prunciei mele nici de câtu nu me ingrigiam câ-mi lipsece lumin'a vederei — pre candu acuma plangu necurmatu pentru acea lipsa. Anii prunciei mele trecura in pace si in fericire, celu mai micu lucru-mi causá bucuria si ocupá spiritulu meu. Inse dupa ce ascultaiu maiestósele descriptiuni politice si naratiunele despre faptele si bravurele cele mari, cari me inflacará spre imitare, spre fapte si gloria — apoi pricepuu din candu in candu tote ce mi s'a rapitu. — Eu simtiescu câ me aflu 'n lume inse nu traiescu, in mediloculu libertatii cei ne-infinite sum inchisu in o temntia asiá de potinte, câtu zidurile ei pentru mine nu se voru deschide nici odata. — Câtu au traitu parintii mei, am avutu celu putien aceea consolare, de a nu fi singuru. Ei morira si cu ei s'a ingropatu si mangaiarea mea din asta lume, dupa care nu mi-a remasu alta indereptu, de câtu se 'ncepu a me acomodá cu trist'a si infriosit'a singuretate si ne'ncugiuraverulu simtiamentu alu delasarei sê-lu suportu in inchisórea cea intunecósa. Unu singuru servitoriu betranu, care m'a vediutu candu am venitu pe lume, — si elu a fostu totu, ce mi mai remase spre a poté rechiamá simpatia omenésca in memori'a mea, dupa cumu mi aducu aminte, prin calea cea intunecósa a trecutulu meu, de a celu tempu scurtu alu fericiei, in care inca vedeam. Inse ce placere, ce bucuria potui eu aflá intr'aceá casa, unde nu mai resuná vocea cea dulce a parintilor mei. O nepacientia friguria, o inboldire nerefusavera spre schimbatiunea locului dominá a supra mea; aceea me si scósc a fara din acelu casei de care eram incungiuratu ca de o manta de plumbu. Incepuu a caletori si afara de consotulu junciei mele, nu luasemu pe nime cu mine. Pe acestu betranu inca l'am perdutu in slabiciunile batrenetiei, cu trei luni mai nainte a muritu in Brusel'a. . . Ah! eu uitasemu, câ elu erá betranu, fiindu câ nu poteam observá urmele ce a lasatu anii pe fati'a lui. Numai de câtu am remasu singuru, numai singuru cu canele meu pana in momentulu in care te am aflu pe tine.“

Acésta naratiune a facutu mare impresiune spre Lucilla si ea erá de cugetu a na lu lasá nici odata singuru. Pe langa tóte câ Saint Amand erá convinsu si insuffetitu de amórea si recunoscinti'a Lucillei, totu-si nu erá de ajunsu, ca sê-i póta netedí incretieturile fruntei sale si alu impacá cu sórtea lui cea miserabila.

„Ah, câ-ci nu voiesce cerulu sê te potu vedé si sê potu contemplá faci'a ta, carea in darnu se încerca a o desemná anim'a mea!“ —

„Nu dorí acésta“ — dîse Lucilla suspinandu, pentru câ in acelu momentu, in care me vei vedea, vei incetá a me mai iubi.“

(Va urmá.)

Societate literaria romana.

Toti romanii carii se ocupa de literatur'a natiunala, sentiescu de multu lips'a intetfítore a unui dictionariu si a unei gramatice, de cari sê se póta folosi toti romanii din tóte partile. Obieptulu acesta s'a si adusu la publicitate pe calea diuaristiceii mai de multe ori; totdeauna s'a spusu inse, câ astfelu de opuri numai cu concursulu literatilor romani din tóte anghiurile se vor poté compune. Si considerand debil'a nóstra stare materiala, toti erau de unu acordu, câ acestu planu grandiosu numai prin impulsulu si ajutoriulu fratilor nostri de peste Carpati se va poté realisa.

In minutulu presinte suntem in placut'a pusetiune de-a poté anuntia cetitorilor nostri, câ suntem in ajutorulu realisării acestei idei. Locutieninti'a domnesca din Romania, avend in vedere raportulu ministrului cultelor d. C. A. Rosetti, a decretatu unu regulamentu pentru formarea unei „Societâti literarie romane.“ Misiunea acestei societâti va fi: a, a determiná ortografía limbei romane; b, a elucrá gramatic'a limbei romane; c. a incepe si realisa lucrarea dictionariului romanu. Societatea va tiené siedintiele sale in palatiulu univertitâti din Bucuresci, va fi subventiunata de statu si se compune acum antâi'a óra din urmatorii membri: a, trei din Romania de peste Milcovu; b, patru din Romania de dincóce de Milcovu; c, trei din Transilvania; d, doi din Banatu; e, doi din Maramuresiu; f, doi din Bucovina; g, trei din Besarabia; h, doi din Macedonia. Societatea póte a-si inmultí dupa lipsa numerulu membrilor sei. Ministrulu cultelor va chiamá la Societate de a dreptulu pe acei barbati din tierile locuite de romani, cari se deosebescu prin meritele si lucrârilor literarie, avend in vedere ca sê fia reprezentate fie-care din limbele neolatine si din limbele statelor vecine, cari au avutu incurgere a supra formatiunei limbei romane. Prim'a siedintia a societâti va fi la 1. augustu 1866, sesiunea acésta va fi de doue luni celu multu. Ministrulu cultelor va procurá membrilor din alte tieri, pana la formarea bugetului ei separatu, câte optu-dieci galbeni spese de caletoria si câte doi galbeni diurnu, ér membrilor din Romania câte trei dieci galbeni spese de caletoria si doi galbeni diurnu pe totu tempulu câtu vor tiené siedintiele literarie.

Salutâmu cu bucuria acestu actu natiunalu alu Locutienintiei domnesci din Romania, si deosebi aducem tributulu recunoscintiei nóstre eminintelui ministru alu cultelor d. C. A. Rosetti, carele a midilocitu realisarea unei dorintie ferbinte a barbatilor nostri de litere si a tuturor amicilor literaturiei nóstre. Numai astfelu vom poté ajunge scopulu de multu doritu: de a unificá tóte ortografiile, de a compune o gramatica si unu dictionariu pentru toti romanii.

Castigulu ce va isvori mai antâiu din acésta societate, va fi: unificarea ortografiilor, apoi va urmá

gramatic'a si numai in fine dictionariulu. Sesiunea d'antâia fiind de doue luni cestiunea ortografiei se va poté desbate de ajunsu si se va poté statorí inca in sesiunea acésta o ortografia generala. Ér pentru gramatica si dictionariu se va aduná numai materialulu, din care apoi se vor compune aceste opuri pretióse.

Nu voim a preocupá opiniunea dlui ministru Rosetti, totusi in câtu privesce pe romanii din Austria ni luâm libertate a spune, câ dupa modest'a nóstra parere pe noi in acea societate ne-arú poté representá mai bine urmatorii domni: din Transilvania renumitul filologu Timoteu Cipariu si celebrulu publicistu Georgiu Baritiu, amendoi barbati cunoscuti la tóta romanimea, si profes. din Brasiovu Munteanu; din Ungaria profesorulu de limb'a si literatur'a romana la universitatea din Pesta Alesandru Romanu, carele pentru indelungatele sale studii limbice ocupa cu dreptulu locu intre cei mai emininti filologi romani, — si Dionisiu Pascuti, fostu profesoru de limb'a romana la gimnasiulu din Oradea Mare, unu barbatu de rara capacitate, a scrisu insu-si o gramatica romana pentru magiari, afara de limbele romanice, cunósce si limbele din patri'a nostra; din Banatu Simeonu Mangiuca, fostu profesoru de limb'a romana la gimnasiulu din Timisióra, se ocupa de multi ani seriusu de studiulu limbei romane, si e negresítu celu mai mare filologu romanu in Banatu, — si Vincentiu Babesiu, unu nume asísdere cunoscutu la romani, densulu facú la adunarea generala a Asociatiunei din Aradu propunerea in privinti'a unificârii ortografiilor romane; Bucovina jace departe de noi si asiá nu avem onóre a cunósce pe toti barbati de acolo, totusi cugetâm a nimerí opiniunea publica defigandu de reprezentanti ai Bucovinei pe profesorulu Ioanu G. a lui Sbiera si pe bravulu presiedinte alu societâti de acolo d. G. Hurmuzachi. Credem, câ Locutieninti'a sub numirea Maramuresiu intielege Ungaria, Maramuresiulu este numai unu comitatu alu Ungariei, unde inse stranepotii lui Dragosiu nu se pré ocupa de studiulu si filologi'a limbei romanesci.

Marétia va fi acea diua, in care reprezentantii natiunei imprastiate de sórte in siepte tieri se vor aduná la o lalta; sublimu va fi acelu minutu cand fratele de la Pindu va stringe mana cu fratele seu de la Crisiu; gloriósa va fi ide'a de care vor palpitá anemele tuturor tramisilor nostri, ide'a cea mai santa: inaintarea literaturiei natiunale, care e tesaurulu nostru comunu, alu tuturor; anemele se vor leganá in placeri ceresci, si barbati seriosi vor versá lacrimi de bucuria, câ-ci asta va fi diu'a care a dat'o Domnulu, câ sê ne bucurâmu si sê ne veselim intr'ins'a; acésta va fi diu'a ce va formá o epóca grandiósa in istori'a limbei si literaturiei nóstre; natiunea va privi cu o ingrigire santa la lucrârilor societâti si Clio va insemná cu litere nesterse numele barbatilor, cari vor porticipá la ea.

Josif Vukanu.

Ce e nou ?

** (Se vorbesce) cumca Majestățile Lor imperatu si imperatés'a in 8 maiu vor vini éراسi la Pesta spre a fi de fatia la cursulu cailor, ce se va intemplá in 9. 10. maiu.

** (In Romani'a) s'a prochiarnatu de domnitoriu principele Carolu Ludovicu de Hohenzollern sub numele de Carolu I.

** (Cas'a boierilor) — dupa o desbatere lunga — cu maiortate de patru voturi a primitu asîsdere adre-s'a casei reprezentantilor. La desbatere a luat parte si Il. Sa episcopulu Szilágyi, spunendu intre altele si aceea, câ ar fi mai bine, daca fie-care comitatu ar tramine numai doi deputati. Esc. Sa mitropolitulu Siaguna n'a vorbitu.

** (In gimnasiulu de Betusiu) trei sute unspredece teneri studiédia in anulu acesta, cari cea mai mare parte sunt toti romani. Totodata intielegem cu multa mirare, câ bibliotec'a testata de Samuile Vulcanu gimnasiului, neci acum a n' e predata directiunei gimnasiale. Nu scim cine si cu ce dreptu retiene acestu tesauru, sperâm inse câ Il. Sa episcopulu Szilágyi nu va suferi acésta calcare de vointia a marelui fondatoriu, ci va face despusetiunile cuviintiose pentru predarea bibliotecei in folosulu tenerimei.

** (Cas'a reprezentantilor) éراسi tiene siedintiele sale in sal'a cea mare a museului, de óra ce acustic'a in cas'a cea noua e atâtu de rea, in câtu vorbirile nu se poteau audí de felu.

** (Ioanu Susanu) jude cercualu in Simandu comitatulu Aradului a repausatu in 3. aprilu. Fia-i tierin'a usióra!

** (In nrulu vinitoriu) vom publicá portretulu si biografi'a generalului Nicolau Golescu, presiedintele locotenintiei domnesci din Romania. Afara de acesta vom continuá publicarea suvenirilor de caletoria de Ar. Densusianu.

** (Cusa) petrece necunoscutu la Paris, totusi n'a potutu remané de totu necunoscutu, câ-ci avendu lipsa de bani, trebuí s'e mérga in persóna la unu bancariu, unde are creditu. Afa. a de acésta Cusa preamlandu-se cu adjutantulu seu in paduritia, câti-va compatrioti ai lui lu-cunoscuro de locu.

** (Si asta e raritate!) Istoriór'a urmatóre s'a intemplatu aici in Pesta. Unu bietu omu saracu se preamblá adaunadi pe tiemurea Dunarei. De odata diari pe pamentu o harthia. O aredicà. Erá o politia de 200 fl. Dar ce mare fu mirarea lui, cand uitandu-se mai bine la ea, aflá câ aceea e chiar polití'a subscrisa de elu? Pote neci nu veti crede, ce a facutu omulu nostru cu polití'a. A dus'o la creditorulu seu, acesta patrunsu in adanculu animei de faptululu celu nobilu alu detorasiiului seu de locu i si iertà — 5 fl.

** (Deputatiunea Croata) a sositu la Pesta si a tienutu pan' acum o siedintia cu deputatiunea dietei d'aice. Conte Majláth a salutat pe deputatii Croatiei in limb'a magiara, la care episcopulu Strosmyer a respunsu in limb'a croata. Protocolele se ducu in amende limbele.

Literatura si arte.

** (Éراسi o fôia noua!) La Blasiu afara de fôia filologica a dlui Cipariu va mai esí o fôia politico — besericésca. Salutâm cu bucuria ori ce intreprindere, ce imple in literatur'a nóstra vr'o lacuna, nu aflâm inse de felu cuvinte spre justificarea aparerei acestei foi. Foi politice avem de ajunsu, fôia besericésca inca avem in Viena, care si-implinesce misiunea bine, — ce lipsa mai avem dar de fôia proieptata?!

** („Progresulu“) A esítu de sub tipariu brosiur'a antâia din scrierea poporala pentru tieranii romani — „Progresulu“ de dl. V. Romanu.

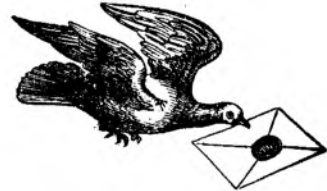
Gâcitura numerica.

De Ana Muresianu n. Siarcadi.

3. 2. 3. 14. 13. Nu de multu o Domnitóre;
10. 11. 4. 5. In gradini frumosa flóre;
10. 11. 7. 15. 2. 9. Mare belliduce-a fostu;
2. 13. 9. 8. 15. Se cuvine' cestui postu;
12. 16. 14. 4. E mancare din Ceriu data;
4. 11. 8. 3. Candu se 'naltia perea tota;
1.—15. {E unu bârbatu animosu,
{Intieptu, romanu zelosu.

Deslegarea gâciturei numerice din nrulu 9: „Io-sifu Hodosiu s'e traiésca la multi ani!“ Deslegare buna primiram de la dómnele si domnisiórcle: Veronica Palladi n. Buteanu, Otilia J. Popoviciu, Victoria J. Popoviciu, Maria Ciaciani, Sidonia Rusu, Ludovica Stoianu, Sidonia Sechesianu, Amalia Moldovanu, Emilia Cadariu si de la domni: Demetriu Lacatusiu, Stefanu B. Popoviciu, Artemiu Alexi, Antoniu Vasiiu, Moise Boeriu, Ioanu S. Siulutiu, Zacharia Halicu, Constantinu Moldovanu, Georgiu Lorintiu, Vasiliu Bulzu, Paulu Chinesu.

POST'A REDACTIUNEI.

Sucéva. J. Pantasi. Scrie-ni care numeru ti-lipseste, ca se-lu potém tramite.

Jesvinu. Portretulu nostru? ni faceti multa onóre. Lu-vom tramite cu bucuria.

Ligetú. „Sarutatele nu se potú asiá lesne castigá, ca esci departe!“ Apoi da-va Ddieu ca se potú si odata si mai aprópe.

Cernauti. G. B. Ve rogam a mai suplin: un fl. Pentru strainetate consta 5 fl.

Deva. G. L. Pardonu! De cate ori ni s'au tramisu, tot-deauna le-am publicatu.

Cu patine esemplare complete mai potéma inca sierbí.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**

S'a tiparitu in Pest'a 1866. prin Alesandru Kocsi (in tipografi'a lui Érkövi, Galgóczi si Kocsi.) Piatí'a de pesci Nr. 9.